

Yeniden yapılacak su işleri için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesine izin verilmesi hakkındaki 3132 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve Bayındırlık, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/327)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71/935, 6 - 901

16 . III . 1948

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Yeniden yapılacak su işleri için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesine izin verilmesi hakkındaki 3132 sayılı Kanuna ek olup Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 27 . II . 1948 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

Hasan Saka

Gereke

12 . II . 1937 tarihinde kabul edilen 3132 sayılı Kanunla Yurdun muhtelif bölgelerinde yapılacak kurutma, islah ve sulama işleri için lüzumlu tesisât ve inşaata sarfedilmek üzere 31 milyon liranın sarfına mezuniyet verilmiş ve bu suretle Millî kalkınmamızın ana temellerinden biri olan büyük su dâvasına bu tarihten itibaren esaslı bir surette başlanılmış bulunuyordu.

Bu ilk kanunun çerçevelediği havzalar ve bölgeler dâhilinde bir taraftan etüd ve inşaata devam ederken diğer taraftan Yurtta başlayan bu geniş faaliyetin halkı yakından ilgilendirmesi ve taleplerin artması karşısında bu faaliyetin tedricen ve ehemmiyetlerine göre Yurdun diğer köşelerine de teşmili ve inşaatin hızlandırılması kararını verdirmeye sevk etmiş ve bu suretle 3132 sayılı Kanunla temin edilmiş olan 31 milyon liralık ödeneye ilâveten mezkûr kanunlarda mevcut hükümlere göre sarf ve temin edilmek üzere 4100 sayılı Kanunla daha 50 milyon lira verilerek büyük su işleri ödeneği 81 milyon liraya çıkarılmıştır.

İkinci Dünya harbinin doğurduğu olağanüstü haller karşısında fiyatlarda husule gelen yükselmeler su inşaatı masraflarını anormal bir şekilde yükseltmiş ve taahhüde bağlanmış olan işlerin yürütülmesini müşkül bir duruma sokmuş bulunuyordu.

Bu ağır durum karşısında büyük su işlerine devam imkânını sağlamak üzere kabul edilen 4649 sayılı Kanunla; 3132 ve 4100 sayılı kanunlarla sarfına mezuniyet verilen 81 milyon liraya ilâveten Bayındırlık bütçesine her sene konulacak ödenekle karşılanmak üzere 40 milyon liraya kadar ileriki senelere geçici taahhütlere girişmeye Bayındırlık Bakanı mezun kılınmış ve bu suretle büyük su işleri mecmu ödeneği 121 milyon liraya çıkartılmış bulunuyordu.

İkinci Dünya Harbinin doğurduğu fiyat yükselişlerinin el'an devam etmesi normal zamanlara göre ayarlanmış ve başlanmış olan büyük su işleri programının 121 milyon liralık bir ödenek çerçevesi içerisinde yürütülmesine ve başarılmasına imkân bırakmamış bulunmaktadır. Başlanmış olan işlerin bir kül halinde ikmalî ve bu suretle kendilerinden beklenen fayda ve verimleri tam olarak

elde etmeyi sağlamak ve yurttâ yarım kalmış ve harici tesirlerin tahribine bırakılmış bir tesis kalmamak üzere ele alınmış işlerin toparlanmasını ve bitirilmesini ilk hedef tutarak yeni ve tamamlayıcı bir program yapılmıştır. Teknik bakımdan bu programın tahakkuku 5 yılda mümkündür. Bu meyanda evvelâ zararı önlemek ve sonradan fayda sağlamak prensipi gözönünde tutulmaktadır. Ancak programın bu şekilde tahakkuku malî imkânların müsaadesine bağlı bir keyfiyettir.

Bu programı gerçekleştirmek ve yürütmek için 3132, 4100 ve 4649 sayılı kanunlarla verilen ödeneklere ilâve olmak üzere daha 165 milyon liralık bir ödenğin verilmesi zarureti hâsıl olmuş ve bu maksatla ekli kanun tasarısı hazırlanarak sunulmuştur.

Bayındırlık Komisyonu Raporu

T. B. M. M.

Bayındırlık Komisyonu

Esas No. 1/327

Karar No. 10

24. VI. 1948

Yüksek Başkanlığa

(Yeniden yapılacak Su İşleri için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesine izin verilmesi hakkındaki 3132 sayılı Kanuna ek) olarak Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunca onanan kanun tasarısı Yüksek Başkanlıktan Komisyonumuza havale edilmiş ve Komisyonumuz da Bayındırlık Bakanı, Maliye Bakanlığı temsilcisi ve Bayındırlık Bakanlığı teknik elemanları huzuriyle tasarıyı incelemiştir.

Komisyonun ilk oturumunda tasarının heyeti umumiyesi üzerindeki görüşmelerde; adı geçen tasarıda istenilen 165 milyon liralık ek ödenğin yerinde olup olmadığı hakkında esaslı bir kanaate varabilmek için, bu ödenkle hangi su işleri mevzularının üzerinde çalışılacağı ve bunların hakikaten her bakımdan verimli işleri ihtiva edip etmediği şimdiye kadar 3132 ve bunun ekleri olan 4100 ve 4649 sayılı kanunlarla sarfına izin verilen 121 milyon lira ile hangi işlerin bitirilip hangilerinin henüz bitirilemediği hakkında geniş ölçüde malûmat edinmek maksadıyla bir tâli komisyon teşkiline ve bu meyanda Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanan iş programında incelenmesine karar vermiştir.

Bu tâli komisyon Bakanlığın yetkili elemanlarıyla birlikte bu işleri çok etraflı bir surette tetkik ve vardığı sonuçları Komisyonumuza verdiği bir raporla tesbit etmiştir.

Suların haiz olduğu önem jeoloji ve iklim şartları bakımından hususiyetleri itibariyle bil-

hassa yurdumuz için başta gelen bir ehemmiyet kesbettiği koruma ve kurutma ve sulama şeklinde yapılacak su işlerinin memleket kalkınmasında vücuda getireceği çok feyizli neticeler karşısında bu istenen dereceye kadar emek vermek icabedeceği pek açık bir hakikattir.

3132 sayılı Kanunun 1937 senesinde verilen 31 milyon liralık yüklenme yetkisiyle esaslı olarak ele alınan bu iş için 4100 ve 4649 sayılı Kanunlarla verilen 40 ve 50 milyon liralık ek tahhüt yetkileriyle ceman 121 milyon lira tahsis edildiği ve yapılan tetkiklere göre bu paramın da hemen tamamının taahhüde bağlandığı anlaşılmaktadır.

Gerek Tâli Komisyon raporunun ve Hükümet gerekçesinin incelenmesinden ve gerek Komisyonumuza verilen izahlardan ve geçen konuşmalardan vardığımız sonuçlar aşağıda arz edilmiştir:

Tasarı gerekçesinde bilhassa başlanmış olan işlerin tamamlanması istihdâf edilerek bu tasarı hazırlandığı ifade edilmektedir.

Tâli Komisyon şimdiye kadar ele alınan işlerden yapılmış olanlarla yapımı devam etmekte olanları birer birer tetkik ederek koruma, kurutma ve sulama şeklinde taahhüde bağlanan işlerden bir kısmının bittiğini ve bir kısmının da yapılmasına devam edilmekte olduğunu ve ancak bir kısmı mevzularda taahhüde bağlanan işlerin neticesiyle bu mevzudaki işlerin her sahasında bitmiş sayılacak durumda ol-

madığını ve bu işlerin rantabl bir vaziyete gelebilmesi için tamamlayıcı inşaat ve ameliyata ihtiyaç olacağını tesbit etmiştir.

Şu kadar ki, Seyhan, Gediz, Menderes ve saire gibi büyük su havuzlarında tam ve kâmil bir netice alınmanın her birisi için çok geniş ölçüde para ve uzun zamana mütevakkıf bulunduğunu ve bu sebeple yapılacak işlerin temin edeceği faydalar ve bunların gerektirdiği masraflar bakımından memleketşümül olarak düşünmek ve her sahada en zaruri işleri başa almak suretiyle diğerlerini ileriki yıllara bırakmak gerekeceği ve bütün su işlerinin halinin gerektirdiği paraların çok uzun senelerde sarf edileceği düşünülerek verilen ödeneklerin tahsis yerlerini gösteren programın bu esasa göre hazırlanması çok faydalı ve zaruri olacağı kanaatine varılmıştır.

Filhakika şimdiye kadar gecikmiş olmakla beraber 1937 yılında birdenbire ele alınan su işlerine unumi ve esash bir etüdle başlanamadığı ve mütaakiben ikinci cihan harbi içinde malzeme ve işçilik fiyatlarındaki artışlar malzeme ve vasita temin edebilmek hususundaki müşkülât; ele alınıp taahhüde bağlanan işlerin bile intizamlı yürümesini mümkün kılamamıştır. Ancak geçen yıllar zarfındaki tecrübelerden ve çalışmalarından mülhem olarak Bayındırlık Bakanlığında Sağlık, Tarım, Ekonomi ve Maliye Bakanlıkları temsilcilerinden mürekkep bir komisyon kurulmuş ve bu komisyon bu işleri türlü bakımdan tetkik ederek bir programa bağlamıştır.

Bayındırlık Bakanlığının gerek üzerinde çalıştığı işleri ve gerek bu Komisyon raporunu esas tutarak hazırlanmış olduğu ve bu tasarıya mevzu teşkil eden 165 milyon liralık programı tâli komisyon ehemmiyetle incelemiş ve Bakanlık mümessilleriyle birlikte mutabık kalınarak ve yukarıki esaslara uygun olduğu anlaşılan bazı tadilâtla bu programı tasvip etmiştir.

Bu program Komisyonumuzca da müzakere konusu yapılarak verilen izahlarla incelenmiş ve yerinde görülmüş olduğu gibi Bayındırlık Bakanı da bu program üzerinde Komisyonla tam mutabakat halinde bulunduğunu ve tatbikatında bu programı ehemmiyetle gözönünde tutacağını ifade etmiştir. Her ne kadar bu programda göz önüne alınan işlerin mühim bir kısmının etüdlerinin bile tamam olmadığı ve bu itibarla her birinde ne gibi işlerin yapılacağı ve kaç

mal olacağı ve binnetice bu para ile bu işlerin ikmali kabil olup olamayacağı kestirilememekte ise de bunların sıralarının işin ehemmiyetine göre tesbiti ve malî imkânlarının temini hususü Bayındırlık Bakanlığına bırakılmıştır.

165 milyon lira için hazırlanan program şu mevzuları ihtiva etmektedir.

Yapılacak işlerin programı

1. Su işleri 1 nci şube bölgesinde :

Susıgırlık ve Atranos ıslahı, Manyas, Apolyont ve Karacabey Boğazı ıslahı, Nilüfer ıslahı, Bayramdere ve Arapçiftliği bataklıklarının kurutulması, Kumkale Bataklığı kurutulması.

2. Su işleri 2 nci şube bölgesinde :

Kumçayı ıslahı işlerinin tamamlanması, Kundere bataklığının kurutulması;

3. Su işleri 3 ncü Şube Bölgesinde :

Gediz üzerinde Adala Barajının inşası, Gediz Yan derelerinin ıslahı, Gedizin ıslahından sonra Salihli sulamasına başlanmış;

Menemen Ovası Sulama Şebekesinin tamamlanması.

4. Su işleri 4 ncü Şube Bölgesinde :

İşıkligöl ve Kûfi çayı ıslah işinin tamamlanması, Büyük Menderes yan derelerinin ıslahı, Denizli - Sarayköy sulamasının ikmali, Nazilli sağ ve sol sahil sulaması, Büyük Menderes havzasının en geniş ve verimli sahası olan Aydın Ovası ıslah ve sulama işlerine başlanması, Karakuyu bataklığının kurutulması.

5. Su işleri 5 nci Şube Bölgesinde :

Malatya Ovası sulamasının ikmal ve Sürgü suyundan doğan şehir ovasının sulanması.

6. Su işleri 6 ncü Şube Bölgesinde :

Seyhan Bendinin inşası, Seyhan sedlerinin inşası, Seyhan sağ sahil sulamasında 300 000 dönümlük bir sahanın sulama şebekelerinin ikmali, sol sahil sulamasına başlanması, Maraş civarındaki Gâvur, Mızıl ve Emen bataklıklarının kurutulması, Elbistan Ovasının sulanması, Ceyhan bataklıklarının etüdü, Atyaz bataklıklarının kurutulması, Berdan sulamasında 10 000 dönümlük bir sahanın daha sulama şebekelerinin yapılması, Göksu (Silifke) bataklığının kurutulması ve bu sahadaki ıslah yapıldıktan sulama işlerinin yapılması, Amik bataklığının kurutulması, İskenderun bataklığının kurutulması.

7. Su işleri 7 nci Şube Bölgesinde :

Kayseri ve Develi bataklıklarının kurutul-

ması, Niğde, Eskigümüş, Çingören, ve Çardak dereleri üzerinde bentler inşası, Aksaray civarındaki bataklıkın kurutulması, Gebere barajı ve kanallarının tamir ve ıslahı.

8. Su işleri 8 nci Şube Bölgesinde :

Almus barajının inşası, Aptal Irmağı, Terme ve Karaboğaz, Miliç çaylarının ıslahı, Niksar Ovasının ıslahı.

9. Su işleri 9 neu Şube Bölgesinde :

Eskişehir civarının sulanması, Porsuk vâdisinin ıslahı, Kütahya - Altıntaş Ovası bataklıklarının kurutulması, Sakarya ve tâbilerindeki tağyanlardan mütevellit zararların önlenmesi, Simav Gölünün ıslahı, İzmit bataklığının kurutulması.

10. Su işleri 15 nci Şube Bölgesinde :

Konya Sulama Şebekesinin ıslahı, Suğla ve Hotamış bataklıklarının kurutulması, Ereğli bataklığının kurutulması.

11. Su işleri 16 nci Şube Bölgesinde :

Manay (Söğütgölü) bataklığının kurutulması, Eğirdir göl ayağı bataklığının ıslahı ve kurutulması, Tefenni Ovası bataklığının kurutulması ve Eğribiz barajının yapılması ve ovanın sulanması, Kestel Gölünün kurutulması, Antalya, Kırkgöz, Karagöl, Duden bataklıklarının kurutulması ve ıslahı, Manavgat ve Serik ovalarının sulanması.

12. Müteferrik işler :

İğdir Ovasının sulanması, ve bataklıklarının kurutulması, Çorum, Kırşehir Vilâyetlerindeki su işlerinin etüdü, Tunca ve Eregene kollarının etüdü ve ıslahı, Zamanti (uzun yayla) sulama işlerinin yapılması.

Su işleri 20 nci şube bölgesinde :

Küçük Menderes ıslah ve ikmalî :

Gerek bu programın ve gerek bu program dışında kalan diğer birçok önemli işlerin biran evvel tahakkuku memleketin ekonomik ve sağlık ihtiyaçları bakımından büyük bir müstaceliyet kesbettiği aşikâr olduğundan Komisyonumuz müddetin kısaltılması ve paranın artırılması için her türlü tedbirlerin ele alınması zarureti tebarüz ettirilmiş ve Bayındırlık Bakanı, bir taraftan malî imkânlar dâhilinde ve dış kredilerden de istifade edilmeye çalışılarak bu ihtiyaçların teminine Hükümetçe gayret edileceğini ifade etmiştir.

Bu meyanda kurutulan ve korunan ve sula-

nan yerlerin hâsıl olacak kıymet farklarından Hazinece faydalanılmasını ve hattâ bu işlerin hususi teşebbüslerle dahi yapılmasını sağlayabilecek kanuni imkânlar temini, üzerinde çalışılacak konular olarak mütalâa edilmiştir. Bayındırlık Bakanının izahlarından da bu mevzular üzerinde kısmen çalışılmaya başlandığı anlaşılmıştır.

Komisyon üyelerinden bir kısmı sulanan arazinin sulama tesis masrafının bundan faydalanacaklara borçlandırılma suretiyle uzun vâdelerde tahsilini sağlayacak bir hüküm tasarıda teminini teklif etmişler ve esas itibarıyla bu teklif Komisyonumuzca da yerinde görülmüş ise de Hükümetin bu mevzuu ayrıca ele almış bulunduğu Bayındırlık Bakanlığınca ifade edilmiş olmakla bu hükmün burada tesisi ekseriyetle muvafık görülmemiştir. Ancak bu mevzuun ehemmiyetine binaen süratle ele alınması zaruretinin Komisyonumuzca tam kanaat hâsıl olmuştur.

Su işlerine başlamakla memleketin tarım hayatında yeni ve feyizli bir duruma girilmek üzere olduğu aşikâr olmakla beraber bu işlerin yalnız inşaatını yapan Bayındırlık Bakanlığınca muvazi olarak diğer Bakanlıklarca da lüzumlu tedbir ve teşebbüslere girişilmesi bu mesaiden daha müspet faydalar temini için zaruri görülmektedir.

Bu cümleden olarak seylâpların mühim tahribatını önlemek için su havzalarının icabeden yerlerinin ağaçlandırılması hususuna Tarım Bakanlığınca büyük bir ehemmiyet ve verimli bir surette cereyanı için yine Tarım Bakanlığınca gerekli teşebbüslere girişilmesi, deneme ve nümune tarlalarında ciddî olarak çalışmalara başlanması ve memlekette sunî gübre fabrikalarının kurulması imkânlarının tahakkuk ettirilmesi en başta gelen tedbirler olarak mütalâa edilmiştir.

Yine Bayındırlık Bakanlığının teşkilât kanuniyle vazifelendirilmiş olduğu ve kısmen yapılmış olan su etüdlerinin biran evvel tamamlanması ve su yapılarına en mühim esas olan su rasatlarının önemle ele alınması bu meyanda en zaruri bir ihtiyaç olduğunu komisyonumuz bilhassa tebarüz ettirmiştir.

Bundan başka bu kanunların büyük su mevzularını ele aldığı ve halbuki küçük su işleri diye vasıflandırılan ve temin edeceği türlü faydalar

bakımından ehemmiyetle üzerinde durulacak birer mevzu olan işler komisyonumuzca konuşulmuş ve bu konunun gelecek yıllara geçici taahhütlere girilmesini icabettirecek mahiyette olmaları sebebiyle bir çoklarının ayrı bir kanuna ihtiyaç olmadığı ve ancak her yıl bütçelerine konulmakta olan ödeneğin daha geniş ve yeter miktarlara çıkarılması zaruri olacağı bu mevzular arasında mümkün olan yerlerde arteziyen tesisleri yapılmasının da yerinde bulunduğu neticesine varılmıştır.

Ancak her sene bütçesine konulan ödeneğin sarfını temin için esasları ve ehemmiyet dereceleri Bakanlıkça malûm olan işlerin biran evvel etüdlerinin ikmal edilerek malî sene başında bu tahsisatların hemen sarfına başlanması zaruri olduğu ve böylece yapılmadığı takdirde bu tahsisatın istimalden sakıt kalacağına ehemmiyetle gözönünde tutulması lâzımgeldiği komisyonumuzca bilhassa tebarüz ettirilmiştir.

Tasarımın heyeti umumiyesi üzerinde bu esaslar kararlaştıktan sonra maddelerin görüşülmesine geçilmiş ve aşağıdaki sebeplerle bazı değişiklikler yapılmıştır. Şöyle ki:

Hükümet tasarısının birinci maddesindeki (Fiilen başlamış olan işler) ibaresi yukarıda arz ve izah edilen sebeplerle kaldırılmış olduğu gibi bu kanun tasarısı 3132 sayılı Kanuna ek olarak hazırlandığına ve 3132 sayılı Kanunda hangi işlerin yapılacağı tadadı bir şekilde ifade edildiğine ve halbuki su işlerinin yalnız bu mevzulara hasredilmesi fiilen mümkün ve muvafık olmayacağına binaen bütün memleket sularının ehemmiyet derecesine göre ele alınabilmesini temin etmek üzere yine bu maddede bir değişiklik yapılması zaruri görülmüştür.

Yine bu maddede Maliye Bakanlığına verilen 100 milyon liralık bono yetkisinin herhangi bir müşküle mâruz kalınmaması için 120 milyon liraya çıkarılmasına komisyonumuzca karar verilmiş ve Maliye temsilcisiyle bu hususta mütabakata varılmıştır.

Hükümet tasarısının ikinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

4100 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi gereğince Bayındırlık Bakanlığının tesisiyle mükellef tutulduğu nümune tarlaları hakkındaki hükmün gayrivazih olması ve Tarım Bakanlığını vazifelendirmemesi itibariyle esaslı bir şekilde tatbikine geçilemediği geçen müzakerelerden ve

verilen açıklamalardan anlaşmış ve deneme ve örnek mahiyetinde Tarım Bakanlığınca sulama bölgelerinde bir an evvel ele alınması zaruri olan bu işin daha vazih bir hükme bağlanması maksadıyla mezkûr 3 ncü madde kaldırılarak bu tasarının 3 ncü bir maddesi olarak tesisi kararlaştırılmıştır.

Tasarımın 3 ncü maddesi 5 ncü madde olarak kabul edilmiş ve 4 ncü maddesi olarak teklif edilen hüküm de bu kanunun Bayındırlık ve Maliye Bakanlığı tarafından yürütüleceği tasrih edilmekte ise de Bakanlar Kuruluna da birinci maddede hükmiyle vazife verilmiş olduğuna göre maddenin bu esasa göre tadili uygun görülmüştür.

Havalesi gereğince Maliye Komisyonuna ve rilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Bayındırlık Komisyonu Başkanı	Sözcü
Trabzon	Ankara
<i>Sırrı Day</i>	<i>R. Börekçi</i>
Kâtip	
Konya	Antalay
<i>Rasim Erel</i>	<i>N. Aksu</i>
Burdur	

Sulamadan para alınması hükmü girmelidir

	<i>A. A. Çınar</i>	
Bursa	Eskişehir	Kars
<i>S. T. Arsal</i>	<i>K. Zeytinoğlu</i>	<i>M. Bahadır</i>
Kars		Kocaeli
A. S. İltar		<i>A. F. Abasıyanık</i>
İmzada bulunamadı		
Konya	Malatya	Maraş
<i>Dr. S. Irmak</i>	<i>H. Benli</i>	<i>H. R. Tankut</i>
Niğde		Niğde
Bazı matrahlar hariç		II. Mengi
<i>İ. R. Soyer</i>		İmzada bulunamadı
Samsun		Tunceli
<i>Y. Kalgay</i>		M. Tan
Urfa		İmzada bulunamadı
<i>R. Soyer</i>		

Isparta

1. — Sulama tesis masraflarının uzun vâdelerle, meselâ yirmi senede sulanan arazi sahiplerinden alınması için tasarıya bir madde ilâvesi lüzumuna kaniim.

2. — Tasarıya Bayındırlık Komisyonu çoğunluk kararı ile ilâve edilen üçüncü maddeye muhalifim. Deneme ve örnek tarlaları tesisi işinin, bilgi ve ihtisası itibariyle Tarım Bakanlığınca bırakılması muvafık olacağı kanaatindeyim.

K. Aydar

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Maliye Komisyonu

Esas No. 1/327

Karar No. 46

29 . VI . 1948

Yüksek Başkanlığa

Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun 27 . II . 1948 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan yeniden yapılacak su işleri için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesi hakkındaki 3132 sayılı Kanuna ek kanun tasarıyı Bayındırlık Komisyonunun raporiyle birlikte Komisyonumuza havale olunmakla Bayındırlık Bakanının huzuriyle okunup incelendi.

Memleketimizdeki suların hukuki rejimi, şimdiye kadar, tâyin edilmemiş olduğu gibi, her sene tekerrür eden sel ve taşmaların da önüne geçilememiş, bataklıklar kurutulamamış, sulama işleri sağlanamamış, küçük suların ıslahı dahi tamamlanamamıştır.

Bu işleri en kısa bir zamanda halledilerek plâna bağlanması ve bu tabii kuvvetlerimizin zararlı olmaktan çıkarılarak memleket için verimli ve faydalı bir hale sokulması artık gecikmeye tahammülü bulunmayan kesin bir zaruret olarak belirmiş bulunmaktadır.

Ancak böyle bir plânın hazırlanması ve gerekli teşekküllerin kurulması az veya çok zamana muhtaç birtakım inceleme ve araştırmaları icabettirecektir. Halbuki 3132, 4100 ve 4649 sayılı Kanunlarla sarfına yetki verilen 121 milyon liralık ödenek ile başlamış fakat İkinci Cihan Harbinin fiyatlar üzerindeki menfi tesirleri neticesi bitirilememiş, bir kısım su işlerimiz vardır ki, bunları bu etüd ve araştırmaların sonucuna kadar olduğu gibi bırakmak şim-

diye kadar sarfolunan emek ve paraları tamamen güürünmek demek olur. Bu sebeptendir ki, Komisyonumuz bir taraftan su işleri için esaslı plân ve teşekküller hazırlanırken diğer taraftan başlamış olan veya müstaceliyet arzeden işlerin biran önce bitirilmesinde de mecburiyet bulunduğu neticesine varmış ve Bayındırlık Komisyonu gerçekteğini ve aynı komisyon tarafından yeniden yazılan tasarımı esas itibariyle muvafık bulmuştur. Ancak su işleri için çıkarılacak bonoların rağbet kazanmalarını sağlayabilmek için birinci maddenin sonuna "Bu bonolar Hazine bonoları imtiyazını haizdir" fıkrası eklenmiş ve Tarım Bakanlığı ile Bayındırlık Bakanlığı arasında çıkması muhtemel anlaşmazlıkları önlemek ve Bayındırlık Bakanlığı tarafından vücuda getirilecek olan deneme tarlalarını Tarım Bakanlığının işletme mecburiyetini daha vazih belirtebilmek için 3 neü maddenin son fıkrasındaki "ve tesisleri ikmalinden sonra" ibaresi çıkarılmıştır.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Ko. Başkanı	Sözcü	Kâtip
Gümüşane	Samsun	Malatya
H. P. Ataç	R. Iştan	M. S. Eti
Afyon Karahisar	Balıkesir	Çankırı
A. Veziroğlu	H. Şeremetli	R. Dolunay
Kastamonu		Samsun
H. Çelen		O. Karataş

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/327
Karar No. 112

5 . VII . 1948

Yüksek Başkanlığa

Yeniden yapılacak su işleri için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesine izin verilmesi hakkında 3132 sayılı Kanuna ek olarak Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 16 . III . 1948 tarihli ve 6/901 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısı Bayındırlık ve Maliye Komisyonları raporlarıyla birlikte Komisyonumuza verilmekle Bayındırlık Bakanı Nihat Erim ve Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve Malî Kontrol ve Hazine Genel Müdürleri hazır oldukları halde incelenip görüldü .

3132, 4100 ve 4649 sayılı Kanunlarla memlekette yapılacak büyük su işleri tâyin ve tesbit edilmiş ve bu işlerin tahakkuku için de aynı kanunlarla Hükümete, (121 000 000) liraya kadar gelecek yıllara geçici taahhütlere girişilmesi ve bunun için (80 000 000) liraya kadar bono ihraçı yetkisi verilmiştir . Bu tasarı ile Hükümet, adı geçen kanunlara dayanarak, başlamış olduğu su işlerini bitirmek maksadiyle (121) milyon liraya ilâveten daha (165) milyon liraya kadar gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesini ve faizleriyle birlikte çıkaracağı bono miktarının (100) milyona çıkarılmasını ve bu işler için 10 yıllık bir sürenin sağlanmasını istemektedir .

Büyük su işleri adı altında toplanan kuruma, kurutma ve sulama konularında şimdiye kadar :

a) 3132 sayılı Kanunla (31) milyon ;
b) 4100 sayılı Kanunla (30) milyon ;
c) 4649 sayılı Kanunla da (40) milyon lira ki, ceman (121) milyon liralık ödenek tahsis edilmiş ve 3132 ve 4100 sayılı Kanunlarla yapılacak su işlerinin mahal ve mahiyetleri tâyin ve tesbit edilmiştir .

Alınan izahlara göre şimdiye kadar başlanılan işlerden :

Taahhüde bağlanıpta ikmal edilmiş olanlara 63.2
Taahhüde bağlanıpta inşa halinde olanlara 23.1

Emaneten inşa edilenlere 12.2
Kamulaştırmaya 1.2
Demirbaş 0.1
İdare masraflarına 9.2

Ceman 109.2

Milyon lira harcanmış ve bakiye olarak elde 11.7 milyon lira kalmış bulunmaktadır . Bu bakiyenin de 1950 yılında sona erecek olan taahhüde bağlanmış işlerin fiyat farkı karşılığı olduğu açıklanmıştır .

Şimdiye kadar ele alınamayan işlerden bir kısmının küçük su işlerine dâhil olması veya teknik ve malî imkânlar bakımından bugünün şartlarına göre iktisadi birer mevzu teşkil etmemesi, Fırat ve Dicle gibi bir kısmının da Irak Hükümetiyle yapılan anlaşma mevzuuna girmiş bulunması yüzünden geri bırakılmış olduğu belirtilmiştir .

İstenilen 165 milyonluk ödenekle yapılacak işlere gelince :

Yukarda sayıları arzedilmiş olan kanunlar gereğince ikmal icabeden inşaat ve tesisattan ; Susurluk, Bakırçay, Gediz, Büyük Menderes, Küçük Menderes, Derme, Seyhan, Göksu, Amik, Zanaantı, Yeşil ırmak, Sakarya, Konya havzalarının henüz ikmal edilmemiş olanlarına sarfedileceği ve bu havzalar inşaat ve tesisat programının, Bayındırlık Komisyonunun revizyonundan geçmiş bulunduğu anlaşılmıştır . Bununla beraber bu inşaat ve tesislerin ikmal için istenilen 165 milyon liralık ödenegin aşağıdaki sebepler dolayısıyla maksadı tamamen sağlanamayacağı anlaşılmıştır .

a) Program 1946 da yapılmıştır . O günle bu günün rayiç farklarına göre daha 40 milyon liraya ihtiyaç vardır .

b) Beş yıla göre hazırlanan program malî imkânsızlıklardan on yıla çıkartılmış ve bu suretle işletme ve idare giderleri 15 milyon artmıştır .

e) Programın tahakkuku ile işletme sahaları da genişleyeceğinden işletme ve bakım masrafları için de 20 milyona ihtiyaç vardır.

Bu hesaba göre 165 milyondan sonra daha 75 milyon liralık bir ödeneye ihtiyaç hâsıl olacaktır.

Bundan başka Bayındırlık Komisyonunun raporunda gösterilmiş olan programdan yukarıda arzedilenlerin dışında kalan bir kısım inşaat ve tesisat işleri vardır. Tahakkukları memleket hesabına hakikaten arzuya şayan olan bu işlerin, yeter ödenek mevcut olmadığından şimdilik tahakkukuna imkân bulunamadığı öğrenilmiştir.

Hükümetçe fiilen başlanmış işler için istenilen ödeneye ait kanunun birinci maddesinde bu nokta açıkça belirtilmiş olmasına rağmen Bayındırlık Komisyonunca (diğer su işlerine) kaydı ilâve edilmiştir.

Komisyonumuzda yapılan tartışmalar sonunda :

a) Büyük su işleri için ödenek veren kanunlarda kanun vâzının bu işlerin mahal ve mahiyetlerini tesbit etmesi;

b) Bunlardan başlanmış olanlarının bir kısmının ikmal edilememesi yüzünden harap olmaya yüz tutmuş veya ikmal edilemediğinden işlemez bir halde bulunmuş olması;

c) Su işlerinin çok dağınık bir vaziyette olmaları sebebiyle bunlardan başlananların bir an evvel tahakkuk ettirilerek rantabl birer işletme haline konmalarıyla memleketin ziraî ve iktisadî kalkınmasına mühim tesirler yapacağı;

d) Malî imkânları dağıtarak ve yeni işlere tahsis ederek işlerin daha bir müddet uzamasına müncer olacak vaziyetlere sebebiyet verilmemesi

düşünceleriyle;

165 milyonluk lira ödeneğinin, aneak kifayet edeceği anlaşılan, yalnız başlanmış işlerin bitirilmesine tahsisi ve bu suretle bunların işletme safhasına intikallerinin bir an evvel temini Komisyonumuzca uygun görülmüş ve bu sebeple (diğer su işlerine) kaydı kanun maddesinden çıkarılmıştır.

Ayrıca Bayındırlık Komisyonunca bono ihtiyaç yetkisi (100) den (120) milyon liraya çıkarılmıştır.

Hükümete borçlanma yetkisi veren bu fıkradaki yetkinin (120) milyona çıkarılmasında

katî bir zaruret olmadığı Hükümetçe ifade edildiğinden Hükümet teklifi gibi (100) milyon lira olarak bırakılmasını Komisyonumuz uygun bulmuştur.

Maliye Komisyonunca tasarıya, çıkarılacak bonoların Hazine bonusu imtiyazını haiz olduğu kaydı eklenmiştir. Bu konuda çıkarılan bonolar esasen bir Hazine bonusu olmakla beraber reeskont'ta aneak vâdelerine 9 ay kala ve kırdırılan banka tarafından ibrazı halinde tâbi olurlar. Binaenaleyh bunların nasıl bir imtiyaza mevzu olmaları istenildiği Komisyonumuzca anlaşılmamıştır. Şayet bundan, Hazine tahvillerinin taahhütlerde teminat olarak kabulü gibi bir maksat güdülyorsa Hazinesinin çıkardığı ne finansman ve ne de mütaahhit bonolarına böyle bir hususiyet kabulünün malî muamelelerini selâmeti noktasından doğru olmayacağı tabii bulunmuş ve fıkranın maddeden tayyinin uygun olacağı neticesine varılmıştır.

Yine Bakan tarafından verilen izahlara göre bu tesislerin bir an evvel işletmelere devredilmesi hedef tutulduğundan bundan sonraki safhanın daha ziyade tarım işlerini ilgilendireceğini ve su işlerinin bu safhasında da yalnız sulama değil toprağın fakirleşmemesi, gübre mevzuları gibi çok önemli konularla karşılaşılacağı noktalarında durulmuş ve bunun için Hükümetçe esaslı tedbirlerin şimdiden alınmak üzere ilgili Bakanlık ve dairelerin görevlendirilerek çalışmalara başlaması temenniye değer görülmüştür.

Büyük su işlerinin inşası bu kanunla tanzim edilmekte ise de bunların dışında bütün köylümüzü ilgilendiren;

a) Yeraltı ve yerüstü küçük sularının tanzimi,

b) Arteziyen açılması,

c) İçme sularının tanzimi,

Konuları üzerinde de Hükümetçe incelemeler yapılmasını ve bunlar için de esaslı bir programın meydana getirilmesini ve bu hususlarda ilgili bakanlıklar arasında sıkı bir koordinasyon tesisini Komisyonumuz tavsiyeye şayan bulmuştur.

Yukarıda arzedilen esaslara göre yeniden tanzim edilen tasarı ivedilikle görüşülmesi dileğiyle Kamutayın onayına arz edilmek üzere

Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü	Ankara	Ankara	Aydın
Mardin	Diyarbakır	Ankara	<i>N. C. Akkerman</i>	<i>C. Gölet</i>	<i>Gl. R. Alpman</i>
<i>R. Erten</i>	<i>İ. H. Tigrel</i>	<i>M. Eriş</i>	Balıkesir	Bursa	Kırşehir
Kâtip			<i>E. Altan</i>	<i>F. Bük</i>	<i>Ş. Torgut</i>
Ankara	Amasya	Amasya	Kocaeli	Konya	Urfa
<i>F. Öymen</i>	<i>A. Eymir</i>	<i>A. K. Yiğitoğlu</i>	<i>Dr. Ş. Bürge</i>	<i>M. A. Binal</i>	<i>E. Tekeli</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Yeniden yapılacak su işleri için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesine izin verilmesi hakkındaki 3132 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı

MADDE 1. — Su işleri için 3132, 4100 ve 4649 sayılı kanunlarla sarfına izin verilen (121) milyon liraya ilâveten yalnız fiilen başlanmış işlerin tamamlanmasında kullanılmak ve yapı programı Hükümetçe onanmak üzere (165) milyon liraya kadar gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişmeye Bayındırlık Bakanı ve faizleriyle birlikte (100) milyon liraya kadar bono çıkarmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

MADDE 2. — 3 . VIII . 1944 tarihli ve 4649 sayılı kanunun üçüncü maddesinde gösterilen süre 1958 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Maliye ve Bayındırlık Bakanları yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
H. Saka	Başb. Yardımcısı	
	F. A. Barutçu	
Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	
Ş. Dervin	Münir Birsal	
İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı	
M. H. Göle	N. Sadak	
Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı	
H. N. Keşmir	Reşat Ş. Siner	
Bayındırlık Bakanı	Ekonomi Bakanı	
Gülek	C. Ekin	

BAYINDIRLIK KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Yeniden yapılacak su işleri için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesine izin verilmesi hakkındaki 3132, 4100 ve 4649 sayılı Kanunlara ek kanun tasarısı

MADDE 1. — 3132, 4100 ve 4649 sayılı kanunlarla sarfına izin verilen 121 milyon liraya ek olarak ve 3132 sayılı Kanunda yazılı su işleri ile diğer su işlerine sarfedilmek ve yapı programı Hükümetçe onanmak üzere 165 milyon liraya kadar gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişmeye Bayındırlık Bakanı ve faizleriyle birlikte 120 milyon liraya kadar bono çıkarmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

MADDE 2. — 3 . VIII . 1944 günlü ve 4649 sayılı Kanunun 3 ncu maddesinde gösterilen süre 1958 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

MADDE 3. — Sulama şebekeleri içinde bulunan arazinin kadaastro haritalarına ve bu şebekeler içinde tesis edilecek deneme ve örnek tarlalarının istimlak ve tanzimine ve lüzumlu sabit tesislerine ait bilûmum masraflar bu ödenekten ödenir.

Deneme ve nümune tarlaları ve tesisleri ikmalinden sonra işletilmek üzere Tarım Bakanlığına devredilir.

MADDE 4. — 4100 sayılı Kanunun 3 ncu maddesi kaldırılmıştır.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı gününden yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

MALİYE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Yeniden yapılacak su işleri için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesine izin verilmesi hakkındaki 3132, 4100 ve 4649 sayılı kanunlara ek kanun tasarısı

MADDE 1. — 3132, 4100 ve 4649 sayılı kanunlarla sarfına izin verilen 121 milyon liraya ek olarak ve 3132 sayılı Kanunda yazılı su işleri ile diğer su işlerine sarfedilmek ve yapı programı Hükümetçe onanmak üzere 165 milyon liraya kadar gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişmeye Bayındırlık Bakanı ve faizleriyle birlikte 120 milyon liraya kadar bono çıkarmaya Maliye Bakanı yetkilidir. Bu bonolar Hazine bonoları imtiyazını haizdir.

MADDE 2. — Bayındırlık Komisyonunun 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Sulama şebekeleri içinde bulunan arazinin kadastro ve hartalarına ve bu şebekeler içinde tesis edilecek deneme ve örnek tarlalarının istimlâk ve tanzimine ve lüzumlu sabit tesislerine ait bilûmum masraflar bu ödenekten ödenir.

Deneme ve ümune tarlaları işletilmek üzere Tarım Bakanlığına devredilir.

MADDE 4. — Bayındırlık Komisyonunun 4 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bayındırlık Komisyonunun 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Bayındırlık Komisyonunun 6 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Yeniden yapılacak su işleri için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesine izin verilmesi hakkındaki 3132, 4100 ve 4649 sayılı kanunlara ek kanun tasarısı

MADDE 1. — 3132, 4100 ve 4649 sayılı kanunlarla sarfına izin verilen (121 000 000) liraya ek olarak ve 3132 ve 4100 sayılı kanunlarda yazılı ve fiilen başlanmış olan su işlerinin tamamlanmasına sarfedilmek ve yapı programı ile yıllık tutarı Hükümetçe onanmak üzere (165 000 000) liraya kadar gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişmeye Bayındırlık Bakanı ve faizleriyle birlikte (100 000 000) liraya kadar bono çıkarmaya Maliye Bakanı yetkilidir.

MADDE 2. — 3 . VIII . 1944 tarih ve 4649 sayılı Kanunun üçüncü maddesinde gösterilen süre 1958 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

MADDE 3. — Sulama şebekeleri içinde bulunan arazinin kadastro ve haritalarına ve bu şebekeler içinde tesis edilecek deneme ve örnek tarlalarının istimlâk ve tanzimine ve lüzumlu sabit tesislerine ait bilûmum masraflar bu ödenekten ödenir.

Deneme ve nümune tarlaları ikmalinden sonra işletilmek üzere Tarım Bakanlığına devredilir.

MADDE 4. — 4100 sayılı Kanunun üçüncü maddesi kaldırılmıştır.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Sağlık ve So. Y. Bakanı	Gümrük ve Tekel Bakanı
<i>Dr. B. Uz</i>	<i>Ş. Adalan</i>
Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı
<i>T. Coşkan</i>	<i>Ş. Koçak</i>
Ticaret Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>M. N. Gündüzalp</i>	<i>T. B. Baltacıoğlu</i>